

СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ

Карпенко Владислав,

студент 2 курсу;

науковий керівник:

Моторин Руслан Миколайович,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри статистики та економетрії;

Державний торговельно-економічний університет

Війна Росії проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, завдала величезних руйнувань інфраструктурі та промисловості України. Внаслідок військових дій було знищено або пошкоджено десятки тисяч підприємств, а також об'єктів інфраструктури, що призвело до різкого скорочення виробництва та експорту. Експерти Світового банку і Єврокомісії оцінюють пошкодження від війни в Україні в період з 24 лютого 2022 р. до 24 лютого 2023 р. в сумі 134,7 млрд доларів, а потреби у відновленні – 410,6 млрд. доларів [1].

Вартість збитків від військових дій і потреб на 24.02.2023 у млрд дол. США [2]

Сектор	Пошкодження	Потреби
Житло громадян	50,4	68,6
Освіта і наука	4,4	10,7
Охорона здоров'я	2,5	16,4
Соціальний захист і засоби до існування	0,2	41,8
Культура і туризм	2,6	6,9
Енергетика і добувні галузі	10,6	47,0
Транспорт	35,7	92,1
Телекомунікації та цифрові технології	1,6	4,5
Водопостачання і очищення води	2,2	7,1
Муніципальні послуги	2,4	5,7
Сільське господарство	8,7	29,7
Промисловість і торгівля	10,9	23,2
Іригація, управління водними ресурсами	0,4	8,9
Фінанси і банківська справа	0,0	6,8
Охорона довкілля і ліси	1,5	1,5
Державне управління	0,3	0,6
Розмінування	-	37,6
Інші	0,3	1,5
Всього	134,7	410,6

В цілому економічні збитки від війни охоплюють не лише руйнування та пошкодження інфраструктури, виробничих об'єктів, суспільних інституцій, а й втрати людського капіталу та витрати ресурсів на військове протистояння. В 2022 р. національні бюджетні витрати на оборону склали 23% ВВП, а в 2023 році мають скласти 20% ВВП. Поряд з цим, військова допомога Україні від

західних партнерів до 15 січня 2023 р. становила 65,4 млрд дол. США або 46,5% ВВП за 2022 рік [1].

У цій ситуації Україна змушена була переорієнтувати свою економіку на задоволення внутрішніх потреб та пошуки нових ринків збуту. Це призвело до структурних зрушень в економіці, які будуть мати далекосяжні наслідки для її подальшого розвитку.

Одним з основних структурних зрушень в економіці України є зростання ролі аграрного сектору. Внаслідок Україна відмовилася від експорту зерна та інших сільськогосподарських продуктів на російський ринок. Це призвело до зростання внутрішніх цін на продовольство та стимулювало розвиток внутрішнього виробництва.

Зростання внутрішніх цін на продовольство було неминучим, оскільки Україна є одним із найбільших світових експортерів пшениці, кукурудзи та соняшникової олії. У 2021 році Україна експортувала більше 106 мільйонів тонн зернових, що становило близько 12% світового експорту. Втрати цього обсягу експорту призвели до зростання світових цін на продовольство, що, у свою чергу, відобразилося на внутрішніх цінах в Україні.

Таблиця експорту зернових культур, період 2021-2023 роки [3].

Вид продукції Тис\млн т	2021рік	2022рік	2023рік
Пшениця	18,72 млн т	122 тис т	1,338 млн т
Ячмінь	5,747 млн т	31 тис. т	57 тис
Кукурудза	23,409 млн т	1,092 млн т	2,257 млн т
Жито	161,5 тис. т	18 тис. т	62,9 тис т
Всього:	209,376 млн т	172,092 млн т	123,495 млн т

Зростання цін на продовольство спричинило низку проблем для українських домогосподарств. Найменш заможні верстви населення були найбільш вразливі до цього зростання, оскільки вони витрачають більшу частину свого доходу на їжу. Це призвело до погіршення їхнього рівня життя і посилення соціальної нерівності. З іншого боку, зростання цін на продовольство стимулювало розвиток внутрішнього виробництва. Українські фермери отримали можливість продавати свою продукцію на внутрішньому ринку за вищими цінами, що сприяло збільшенню обсягів виробництва. У 2022 році Україна збрала рекордний урожай зернових, що становить близько 80 мільйонів тонн. Це дозволило Україні забезпечити внутрішні потреби в продовольстві та навіть експортувати певні обсяги продукції. Розвиток внутрішнього виробництва має низку позитивних наслідків для української економіки. По-перше, він сприяє створенню нових робочих місць у сільському господарстві. По-друге, він

збільшує податкові надходження до бюджету. По-третє, він підвищує конкурентоспроможність української економіки на світовому ринку. Крім того, зростання ролі аграрного сектору обумовлено також необхідністю забезпечення продовольчої безпеки країни. Для забезпечення продовольчої безпеки Україна має на меті збільшити виробництво сільськогосподарської продукції. Зокрема, уряд планує збільшити посівні площі під зернові культури на 1,5 млн га. Це дозволить Україні збільшити виробництво пшениці на 50%, кукурудзи на 30% та соняшнику на 20%. Зростання ролі аграрного сектору також сприятиме створенню нових робочих місць. За даними Світового банку, сільське господарство є одним з найбільших роботодавців в Україні, на його частку припадає близько 15% зайнятого населення. Внаслідок війни Україна втратила значну частину своїх запасів продовольства, що може призвести до дефіциту деяких продуктів харчування. Зокрема, за даними Світового банку, внаслідок війни Україна втратила 20% своїх зернових запасів, 30% соняшникової олії та 50% м'яса [4]. Це створює значні виклики для забезпечення продовольчої безпеки як для України, так і для інших країн світу, які традиційно імпортують продовольство з України. Іншим важливим структурним зрушенням в економіці України є зростання ролі оборонної промисловості. Внаслідок війни Україна змушена була мобілізувати свої збройні сили та забезпечити їх необхідною зброєю та боєприпасами. Це призвело до зростання обсягів виробництва продукції оборонного призначення. Крім того, зростання ролі оборонної промисловості обумовлено також необхідністю забезпечення безпеки країни в майбутньому. Внаслідок війни Україна отримала досвід ведення бойових дій, що дозволить їй у майбутньому ефективніше захищати свої кордони. За даними Міністерства промисловості та торгівлі України, у 2022 році обсяги виробництва продукції оборонного призначення в Україні зросли на 200%. Це дозволило Україні забезпечити свої збройні сили необхідною зброєю та боєприпасами, а також розпочати експорт продукції оборонного призначення до інших країн. Зростання ролі оборонної промисловості також сприятиме створенню нових робочих місць. За даними Міністерства промисловості та торгівлі України, у 2022 році в оборонній промисловості було створено понад 100 тис. нових робочих місць. Ще одним важливим структурним зрушенням в економіці України є зростання ролі цифрової економіки. Внаслідок війни Україна була змушена перейти на дистанційну роботу та навчання. Це призвело до зростання попиту на цифрові послуги та технології. Дистанційна робота та навчання стали невід'ємною частиною українського життя. За даними Державної служби статистики України, у 2022 році частка працівників, які працювали дистанційно, становила 28%. Це на 10% більше, ніж у 2021 році. Дистанційна робота дозволила зберегти робочі місця та забезпечити безперебійну роботу підприємств та організацій.

Дистанційне навчання також стало поширеним явищем. За даними Міністерства освіти і науки України, у 2022 році дистанційне навчання проходили близько 2,5 мільйонів учнів та студентів. Це на 1,5 мільйона більше, ніж у 2021 році [4]. Дистанційне навчання дозволило забезпечити доступ до

освіти для всіх українських дітей та молоді, незалежно від місця їхнього перебування.

Зростання попиту на цифрові послуги та технології призвело до розвитку цифрової економіки в Україні. У 2022 році частка цифрової економіки у ВВП України становила 12%. Це на 2% більше, ніж у 2021 році [5]. Цифрова економіка включає в себе такі сектори, як інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), електронна торгівля, цифрові послуги. Розвиток цифрової економіки має ряд переваг для України. По-перше, це сприяє економічному зростанню та створенню нових робочих місць. По-друге, це підвищує конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародному ринку. По-третє, це сприяє розвитку інновацій та технологій. Крім того, зростання ролі цифрової економіки обумовлено також необхідністю модернізації української економіки. В умовах війни Україна змушена шукати нові шляхи розвитку, і цифрова економіка може стати одним з них.

Висновок. Повне відновлення української економіки після війни буде складним та тривалим процесом, який вимагатиме значних ресурсів та зусиль. З метою успішного відновлення необхідно реалізувати ряд важливих кроків.

Сприяння розвитку високотоварної продукції. Уряд повинен надавати фінансову та організаційну підтримку фермерам, які виробляють високотоварну продукцію, зокрема, шляхом надання грантів, кредитів та технічної допомоги. Розвиток інфраструктури. Уряд повинен інвестувати в розвиток інфраструктури, яка необхідна для ефективного ведення аграрного бізнесу, зокрема, в будівництво доріг, зберігання та транспортування продукції. Розробка стратегії розвитку. Уряд повинен розробити стратегію розвитку оборонної промисловості, яка буде спрямована на забезпечення безпеки країни та відповідатиме вимогам міжнародних стандартів. Збільшення інвестицій. Уряд повинен збільшити інвестиції в оборонну промисловість, зокрема, шляхом залучення приватних інвестицій та надання пільгових кредитів. Створення сприятливих умов для інвестицій. Уряд повинен створити сприятливі умови для інвестицій у цифрову економіку, зокрема, шляхом запровадження податкових пільг та спрощення регуляторного середовища. Розвиток цифрової інфраструктури. Уряд повинен інвестувати в розвиток цифрової інфраструктури, зокрема, в будівництво волоконно-оптичних мереж та доступу до швидкісного інтернету.

Підвищення цифрової та статистичної грамотності населення. Уряд повинен вживати заходів для підвищення цифрової та статистичної грамотності населення, зокрема, шляхом проведення навчальних програм і курсів. [5]

У цілому, структурні зміни в економіці України внаслідок війни є позитивними. Вони сприяють розвитку української економіки та підвищенню її конкурентоспроможності. Однак, ці зміни також створюють певні виклики, зокрема, необхідність збалансування економічного зростання з забезпеченням безпеки країни та соціальної справедливості.

Для того, щоб подолати ці виклики та досягти сталого економічного розвитку, уряд України повинен впроваджувати комплексні заходи, спрямовані на розвиток аграрного сектору, оборонної промисловості та цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Фінансово-економічні наслідки війни URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoekonomichni_naslidki.html
2. UKRAINE RAPID DAMAGE AND NEEDS ASSESSMENT URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf>
3. Україна за воєнний рік збільшила експорт зерна URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/07/3/701827/>
4. How the War in Ukraine Affects Food Security URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10648107/>
5. Державна служба статистики України (ukrstat.gov.ua)

СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ СТАЛИХ ЕКОСИСТЕМ

Кобилинська Тетяна Василівна,
доктор економічних наук, професор кафедри
національної безпеки, публічного управління та адміністрування;
ДУ «Житомирська політехніка»

17 цілей сталого розвитку (ЦСР) і 169 цілей Порядку денного на період до 2030 року пропонують систему сталого та стійкого майбутнього, де відповідальне управління обмеженими ресурсами нашої планети може створити передумови належного існування та розвитку для майбутніх поколінь. Глобальні кризи та конфлікти, зокрема пандемія COVID-19, війна в нашій країні, загострення продовольчої, енергетичної, гуманітарної криз, криза із біженцями всередині країни та до інших країн, а також повномасштабна надзвичайна кліматична ситуація роблять ще більш важливим спрямувати зусилля на реалізацію плану відновлення екологічного майбутнього планети, в т.ч. екологічних систем.

Нині питанням оцінки прогресу досягнення сталого еколого – екологічного обліку та, відповідно, розвитку, на національному та регіональному рівнях приділяється значна увага науковців. Так, встановити умовний поділ ЦСР на економічну, екологічну та соціальну складові дозволив моніторинг індикаторів, запропонований Дж. Рокстремом та П. Сухдевим [1].

Крім того, розподіл системи індикаторів на екологічні було здійснено Д. Кантером та співавторами в процесі оцінювання компромісів в період сталого розвитку [2]. Заслуговеє на увагу дослідження Л. Кампаноло та співавторів, де окрім іншого запропоновано комплексний індекс оцінки сталого розвитку – FEEM SI для вимірювання загальної рівноваги [3].

Досліджуючи наявну європейську, міжнародну та національну статистичну практики, серед інших необхідно виокремити наступні основні актуальні напрями досліджень сталого статистичного обліку сучасних екологічних статистичних досліджень, в т.ч. державних: природний капітал;